فصلنامه مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی
سال نهم، شماره ۳ (پیاپی: ۳۵)، پاییز ۱۴۰۴

انواع خروجی اندیشکده های ایرانی، الهام از تجربیات مؤثر داخلی و خارجی

عباس تاجیک [۱]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۵
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۰۲
کد مقاله: ۹۵۸۹۹

چکـیده

اندیشکده‌ها به عنوان نهادهای پژوهشی و سیاست‌گذاری، نقش کلیدی در تحلیل مسائل عمومی و ارائه راهکارهای سیاستی دارند. در ایران، این نهادها طی سال‌های اخیر رشد قابل‌توجهی داشته‌اند، اما میزان تأثیرگذاری خروجی‌های آن‌ها همچنان محل بحث است. این پژوهش باهدف بررسی انواع خروجی‌های اندیشکده‌های ایرانی، مقایسه آن‌ها با نمونه‌های موفق بین‌المللی و ارائه راهکارهایی برای بهبود عملکرد این نهادها انجام‌شده است. این پژوهش از روش توصیفی–تحلیلی و مطالعه تطبیقی استفاده می‌کند. داده‌ها از طریق تحلیل محتوای گزارش‌های سیاستی، مقالات علمی و اسناد منتشرشده توسط اندیشکده‌های ایرانی و بین‌المللی گردآوری‌شده است. جامعه آماری شامل چندین اندیشکده ایرانی و خارجی مانند Brookings Institution، RAND Corporation، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری و اندیشکده حکمرانی شریف است. روش تحلیل شامل مقایسه کیفی و کمی خروجی‌های این نهادها بوده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اندیشکده‌های ایرانی درزمینه گزارش‌های سیاستی، مقالات تحلیلی، نشست‌های تخصصی و ارتباط با سیاست‌گذاران فعال‌اند، اما در مقایسه با اندیشکده‌های موفق جهانی با چالش‌هایی مانند نبود استقلال مالی، محدودیت دسترسی به داده‌های شفاف، استفاده محدود از روش‌های تحلیل داده محور، ضعف در تعامل رسانه‌ای و کمبود همکاری های بین‌المللی مواجه هستند. برای افزایش تأثیرگذاری اندیشکده‌های ایرانی، پیشنهاد می‌شود که این نهادها مدل‌های تأمین مالی مستقل، روش‌های پژوهشی داده محور، تعاملات گسترده‌تر با رسانه‌ها و شبکه‌سازی بین‌المللی را توسعه دهند. همچنین، ایجاد قوانین و سازوکارهایی که اندیشکده‌ها را به عنوان مشاوران رسمی سیاست‌گذاری به رسمیت بشناسد، می تواند تأثیر آن‌ها را بر تصمیم‌گیری‌های کلان کشور افزایش دهد.

واژگـان کلـیدی: اندیشکده، ایران، سیاست گذاری، حکمرانی، گزارش های سیاستی.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد سیاست‌گذاری عمومی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران. ایران
Tajikabbas76@gmail.com

۱- مقدمه

اندیشکده‌ها یا اتاق‌های فکر (Think Tanks) نهادهایی تخصصی هستند که باهدف تولید دانش سیاستی، تحلیل مسائل عمومی و ارائه راهکارهای مؤثر به تصمیم گیران، نقش مهمی در نظام حکمرانی کشورها ایفا می‌کنند. در عصر حاضر که سیاست‌گذاری عمومی بیش از پیش به دانش تخصصی، تحلیل‌های بین‌رشته‌ای و شناخت عمیق از مسائل پیچیده اجتماعی و اقتصادی نیازمند است، کارکرد اندیشکده‌ها تنها به تولید پژوهش‌های نظری محدود نبوده و خروجی‌های آنان باید در راستای تأثیرگذاری واقعی بر فرآیند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری قرار گیرد. (اشرافی، اشرافی، ۱۴۰۳: ۲۱) بنابراین، نوع، قالب، کیفیت و مخاطب‌محوری خروجی‌های اندیشکده‌ها به‌مثابه پل ارتباطی میان اندیشه و عمل، نقش کلیدی در اثربخشی نهایی این نهادها دارد. در سال‌های اخیر، با افزایش تعداد اندیشکده‌ها در ایران، تنوع رویکردها و حوزه‌های فعالیت نیز افزایش‌یافته است. (فتاحی، ۱۳۹۸: ۲۹) برخی اندیشکده‌ها به‌طور تخصصی در حوزه‌های سیاست خارجی، اقتصاد، فرهنگ، فناوری یا آموزش فعالیت می‌کنند و هر کدام تلاش دارند سهمی در جهت‌دهی به سیاست‌های عمومی داشته باشند. با این حال، بررسی دقیق عملکرد این نهادها نشان می‌دهد که همچنان چالش‌هایی جدی در زمینه «خروجی‌های مؤثر» وجود دارد. بسیاری از تولیدات اندیشکده‌های ایرانی در قالب گزارش‌های بلند و فنی باقی می‌مانند و به دلیل ضعف در بسته‌بندی محتوا، فقدان زبان ارتباطی مؤثر با تصمیم گیران و کمبود تنوع در قالب ارائه، به‌ندرت در سطوح بالای سیاست‌گذاری مورداستفاده قرار می‌گیرند. (وحید، امان پور، ۱۳۸۸: ۳۵۴؛ کنعانی، ۱۳۸۸: ۱۸) از سوی دیگر، تجربه کشورهای پیشرو درزمینه سیاست پژوهی و اندیشه ورزی نشان می‌دهد که خروجی‌های اندیشکده‌ها در این کشورها از نظر قالب، محتوا و سبک ارائه بسیار متنوع، هدفمند و اثرگذار طراحی می‌شود. اندیشکده‌هایی مانند «مؤسسه بروکینگز» در آمریکا، «چتم هاوس» در بریتانیا، یا «رَند کورپوریشن» با بهره‌گیری از قالب‌های نوآورانه مانند خلاصه سیاستی[1]، داده‌نگاری تعاملی[2]، ویدئوهای کوتاه تحلیلی، نشست‌های راهبردی و حتی پادکست‌های تخصصی، توانسته‌اند جایگاه خود را در نظام تصمیم‌سازی تثبیت کنند. (اشرافی، اشرافی،۱۴۰۳: ۲۳-۲۵) این نهادها علاوه بر کیفیت علمی بالا، با شناخت دقیق از نیاز مخاطب، محتوای خود را با زبانی ساده، ساختاری منظم و طراحی جذاب منتشر می‌کنند و از این طریق تأثیرگذاری واقعی خود را در نظام حکمرانی افزایش داده‌اند. در ایران نیز هرچند برخی تجربه‌های موفق در این زمینه شکل گرفته‌اند از جمله استفاده از اینفوگرافی‌ها در گزارش‌های سیاستی، پادکست‌های تخصصی در حوزه حکمرانی و یا طراحی داشبوردهای تحلیلی برای نهادهای اجرایی، اما این موارد بیشتر به‌صورت پراکنده و جزیره‌ای صورت گرفته و تاکنون به الگوی فراگیر یا ساختارمند تبدیل نشده‌اند. (اینانلو، ۱۳۹۶: ۶۱) در نتیجه، هنوز نیاز به بازاندیشی در نوع نگاه به خروجی‌های اندیشکده‌ها در کشور احساس می‌شود. این بازاندیشی نه‌تنها باید بر مبنای ظرفیت‌های بومی، فرهنگ نهادی و ساختار سیاست‌گذاری ایران باشد، بلکه می‌تواند با الهام از تجربیات موفق بین‌المللی و تطبیق آن با زمینه‌های داخلی، به ارتقای اثربخشی این نهادها کمک شایانی کند. (وحید، امانپور، ۱۳۸۸: ۳۵۶)

افزون بر این، یکی از دلایل کلیدی ناکامی نسبی برخی اندیشکده‌های ایرانی در تأثیرگذاری، تمرکز صرف بر تولید دانش بدون توجه به مرحله «ترجمه دانش به تصمیم» است. این خلأ زمانی بیشتر محسوس می‌شود که پژوهش‌ها به زبان دانشگاهی یا تخصصی و بدون خلاصه‌سازی راهبردی ارائه می‌شوند و از ابزارهای ارتباطی جدید و قالب‌های چندرسانه‌ای برای رساندن پیام خود بهره نمی‌گیرند. (کنعانی، ۱۳۸۸: ۵۲) در این شرایط، فاصله میان اندیشکده‌ها و سیاست‌گذاران افزایش می‌یابد و حتی پژوهش‌های ارزشمند نیز بی‌اثر باقی می‌مانند. در چنین زمینه‌ای، این پژوهش با هدف تحلیل و طبقه‌بندی انواع خروجی اندیشکده‌های ایرانی، بررسی ظرفیت‌های موجود و تحلیل شکاف‌های عملکردی آنان و ارائه راهکارهایی برای تنوع‌بخشی و اثربخشی بیشتر خروجی‌ها، طراحی شده است. همچنین با نگاهی تطبیقی به نمونه‌های موفق داخلی و خارجی، تلاش می‌شود چارچوبی پیشنهادی برای بازطراحی مدل تولید و انتشار خروجی‌های اندیشکده‌ها ارائه گردد. این پژوهش بر این باور است که عبور از تولید دانش صرف و حرکت به سمت بسته‌بندی هوشمندانه، روایت‌سازی جذاب و ارتباط مؤثر با مخاطب، مسیر ارتقای اثرگذاری اندیشکده‌ها بر نظام حکمرانی در ایران خواهد بود. از همین رو، مقاله حاضر ابتدا به تبیین مفهومی خروجی‌های اندیشکده‌ها و اهمیت آن‌ها در چرخه سیاست‌گذاری می‌پردازد، سپس با مرور تجربیات برخی اندیشکده‌های ایرانی، وضعیت فعلی خروجی‌ها را تحلیل می‌کند. در ادامه، تجربیات موفق جهانی و برخی نمونه‌های مؤثر داخلی به‌عنوان الگو معرفی می‌شوند و در نهایت، پیشنهادهایی برای بهبود عملکرد اندیشکده‌های کشور در این زمینه ارائه می‌شود. امید است یافته‌های این پژوهش بتواند گامی در جهت ارتقاء نقش واقعی اندیشکده‌ها در حکمرانی علمی و سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد بردارد.

1 Policy Brief
2 Interactive Data Visualization

۲-ادبیات نظری پژوهش

اندیشکده‌ها به‌عنوان نهادهای پژوهشی و تحلیلی، نقشی کلیدی در فرآیند سیاست‌گذاری عمومی، توسعه اقتصادی و فرهنگی و حتی دیپلماسی عمومی ایفا می‌کنند. این نهادها با تولید دانش، ارائه تحلیل‌های سیاستی و برقراری ارتباط بین دولت، دانشگاه و جامعه مدنی، به تصمیم‌سازی‌های راهبردی کمک می‌کنند. در این بخش، به بررسی مبانی نظری مربوط به نقش، انواع و خروجی‌های اندیشکده‌ها پرداخته خواهد شد. همچنین، مدل‌های نظری مرتبط با تأثیرگذاری آن‌ها بر سیاست‌گذاری و ارتباط آن‌ها با نهادهای دولتی و خصوصی مورد بحث قرار خواهد گرفت (عباسی، یادگاری، ۱۳۹۳: ۷۱). اندیشکده‌ها به‌عنوان نهادهایی مستقل، دانشگاهی، دولتی، یا خصوصی، با هدف انجام پژوهش‌های علمی و ارائه راهکارهای سیاستی، فعالیت می‌کنند. تعاریف متعددی برای این نهادها ارائه شده است. به‌عنوان‌مثال جیمز مک‌گن[1] اندیشکده را نهادی می‌داند که با ترکیب پژوهش‌های دانشگاهی و تحلیل‌های سیاستی، به سیاست‌گذاران و عموم مردم کمک می‌کند تا تصمیم‌های آگاهانه‌تری بگیرند. دونالد ابیل در تعریف خود، اندیشکده‌ها را سازمان‌هایی می‌داند که به مطالعه مسائل عمومی پرداخته و برای حل آن‌ها پیشنهادهای مبتنی بر شواهد ارائه می‌دهند (ذوالقـدرپور،۱۳۹۵: ۴۱). اندیشکده‌ها از نظر نوع و مدل عملکرد، تفاوت‌هایی دارند که در بخش بعدی بررسی می‌شود.

۲-۱-دسته‌بندی انواع اندیشکده‌ها

اندیشکده‌ها را می‌توان از جنبه‌های مختلف دسته‌بندی کرد. برخی از مهم‌ترین تقسیم‌بندی‌های رایج عبارت‌اند از:

۲-۱-۱-بر اساس نوع مالکیت و وابستگی سازمانی

اندیشکده‌های دانشگاهی: این اندیشکده‌ها عمدتاً درون دانشگاه‌ها فعالیت می‌کنند و از ساختارهای دانشگاهی برای تحقیق و تحلیل مسائل استفاده می‌کنند. نمونه خارجی،Harvard Kennedy School، نمونه داخلی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور. (سلی، ۱۳۹۳: ۸۸-۸۹)

اندیشکده‌های دولتی: این اندیشکده‌ها به‌طور مستقیم با دولت در ارتباط هستند و عمدتاً برای حمایت از سیاست‌گذاری‌های عمومی ایجاد شده‌اند. نمونه خارجیRAND Corporation ، نمونه داخلی: مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری.

اندیشکده‌های خصوصی و مستقل: این دسته از اندیشکده‌ها از نظر مالی و فکری مستقل هستند و توسط نهادهای غیرانتفاعی یا سرمایه‌گذاری‌های خصوصی حمایت می‌شوند. نمونه خارجی Brookings Institution، نمونه داخلی: اندیشکده حکمرانی شریف. (پورمعصوم،۱۳۸۸: ۱۰۱)

اندیشکده‌های حزبی و ایدئولوژیک: این اندیشکده‌ها به احزاب یا جریان‌های فکری خاصی وابسته‌اند و در جهت ترویج سیاست‌های ایدئولوژیک فعالیت می‌کنند. نمونه خارجی، Heritage Foundationمحافظه‌کاران آمریکا. (سلی، ۱۳۹۳: ۶۱)

۲-۱-۲-بر اساس نوع فعالیت

اندیشکده‌های پژوهشی: تمرکز اصلی بر تولید دانش و پژوهش‌های علمی (مانند مطالعات اقتصادی و اجتماعی).

اندیشکده‌های سیاست‌گذاری: ارائه توصیه‌های سیاستی به نهادهای اجرایی و قانون‌گذاری.

اندیشکده‌های اجرایی و مشاوره‌ای: ارائه راهکارهای عملی برای اجرای سیاست‌ها. (آقا جانی، عسگری،۱۳۹۰: ۱۵۶)

۲-۲-انواع خروجی‌های اندیشکده‌ها

یکی از مهم‌ترین کارکردهای اندیشکده‌ها، تولید دانش و ارائه تحلیل‌های سیاستی است. خروجی‌های این نهادها می‌توانند شامل موارد زیر باشند :گزارش‌های سیاستی[2]: تحلیل‌ها و پیشنهادهایی که مستقیماً به سیاست‌گذاران ارائه می‌شود.

مقالات تحلیلی و پژوهشی: مقالات علمی و پژوهشی منتشرشده در ژورنال‌های علمی و تخصصی. برگزاری نشست‌های تخصصی و همایش‌ها: جلسات بحث و گفت‌وگو برای ارتباط میان متخصصان و سیاست‌گذاران. انتشار داده‌های کلان و تحلیل‌های آماری و استفاده از داده‌کاوی و تحلیل‌های کمی برای سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد. دوره‌های آموزشی و تربیت نیروی انسانی و کمک به ارتقای توانمندی‌های کارشناسان حوزه سیاست‌گذاری. برای درک بهتر نقش و عملکرد اندیشکده‌ها، چندین نظریه در علوم سیاسی و اجتماعی مطرح شده‌اند که می‌توانند به‌عنوان چارچوب نظری برای این مطالعه استفاده شوند. (نقش بند، زمانی میقان، ۱۴۰۳: ۸۹-۹۰)

1 James McGann

2 Policy Reports

۲-۳-نظریه سیاست‌گذاری شواهدمحور[1]

این نظریه بر اهمیت داده‌های علمی و پژوهشی در فرآیند تصمیم‌گیری تأکید دارد. طبق این رویکرد، اندیشکده‌ها زمانی بیشترین تأثیر را دارند که توصیه‌های آن‌ها بر اساس داده‌های معتبر و روش‌های علمی باشد. (خانجانخانیو همکاران،۱۴۰۱: ۸۹-۹۰)

نظریه شبکه‌های سیاست‌گذاری[2]: بر اساس این نظریه، سیاست‌گذاری به‌طور انحصاری توسط دولت انجام نمی‌شود، بلکه شبکه‌ای از بازیگران مختلف (از جمله اندیشکده‌ها، نهادهای مدنی، رسانه‌ها و شرکت‌های خصوصی) در آن نقش دارند. این نظریه نشان می‌دهد که هرچه اندیشکده‌ها بتوانند شبکه‌سازی مؤثرتری انجام دهند، تأثیرگذاری بیشتری خواهند داشت. (جوکار، ۱۴۰۲: ۴۹)

نظریه دیپلماسی عمومی[3]: این نظریه به نقش اندیشکده‌ها در تأثیرگذاری بر افکار عمومی و سیاست‌های بین‌المللی اشاره دارد. بسیاری از اندیشکده‌های معتبر جهانی با انتشار مقالات، ارائه تحلیل‌ها و برگزاری نشست‌های بین‌المللی، به‌عنوان بازیگران دیپلماسی عمومی ایفای نقش می‌کنند.

نظریه هنجارسازی و تغییر گفتمان[4]: بر اساس این نظریه، اندیشکده‌ها می‌توانند از طریق تغییر گفتمان عمومی، سیاست‌گذاران را به اتخاذ رویکردهای جدید ترغیب کنند. آن‌ها با انتشار تحلیل‌های عمیق و توصیه‌های راهبردی، در شکل‌گیری هنجارهای جدید در سیاست‌گذاری نقش دارند. (ذوالقـدرپور،۱۳۹۵: ۹۱)

بررسی مبانی نظری و تجربیات عملی نشان می‌دهد که اندیشکده‌های ایرانی با چالش‌های متعددی مواجه‌اند. در واقع بسیاری از اندیشکده‌ها به نهادهای دولتی وابسته هستند که این موضوع می‌تواند از استقلال علمی آن‌ها بکاهد. کمبود شفافیت و نبود پایگاه‌های داده قوی، مانع از تولید تحلیل‌های مبتنی بر شواهد می‌شود. بسیاری از اندیشکده‌ها ارتباط ضعیفی با سیاست‌گذاران دارند که این موضوع بر میزان تأثیرگذاری آن‌ها اثر می‌گذارد. مطالعات نظری نشان می‌دهد که اندیشکده‌ها می‌توانند از طریق تولید دانش، تحلیل‌های سیاستی و شبکه‌سازی مؤثر، نقش کلیدی در سیاست‌گذاری عمومی ایفا کنند. (عباسی، یادگاری،۱۳۹۳: ۹۳) بااین‌حال، میزان تأثیرگذاری آن‌ها به عوامل متعددی بستگی دارد، از جمله استقلال مالی، دسترسی به داده‌های معتبر و تعاملات بین‌المللی. (سلی، ۱۳۹۳: ۱۰۸) در این تحقیق، تلاش خواهد شد تا با بررسی خروجی‌های اندیشکده‌های ایرانی و تطبیق آن‌ها با نمونه‌های موفق خارجی، راهکارهایی برای ارتقای عملکرد این نهادها ارائه شود.

۳-پیشینه پژوهش

اندیشکده‌ها به‌عنوان نهادهایی که میان دانشگاه، دولت و جامعه مدنی نقش واسطه‌ای ایفا می‌کنند، در بسیاری از کشورها به یک رکن اصلی سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری تبدیل شده‌اند. پژوهش‌های متعددی در سطح ملی و بین‌المللی به بررسی نقش و تأثیر این نهادها پرداخته‌اند. یکی از مهم‌ترین پژوهش‌ها در سطح بین‌المللی درباره نقش اندیشکده‌ها، مطالعه جیمز مک‌گن[5] است که سالانه رتبه‌بندی جهانی اندیشکده‌ها را منتشر می‌کند. مک‌گن در پژوهش‌های خود بر نقش اندیشکده‌ها در تأثیرگذاری بر سیاست‌گذاری، شکل‌دهی به افکار عمومی و ایجاد شبکه‌های ارتباطی بین دولت و جامعه تأکید دارد. وی نشان می‌دهد که اندیشکده‌های معتبر مانندBrookings Institution ، RAND Corporation، Chatham Houseو Carnegie Endowmentچگونه با استفاده از داده‌کاوی، تحلیل‌های سیاستی و ارتباط مؤثر با سیاست‌گذاران، تأثیرگذاری بالایی دارند. مطالعات دیگری مانند پژوهش توماس مدلین (Thomas Medlen, 2019) نشان می‌دهند که اندیشکده‌هایی که از استقلال مالی و فکری بیشتری برخوردارند، نقش مؤثرتری در سیاست‌گذاری دارند. این مطالعه بیان می‌کند که وابستگی مالی به نهادهای دولتی می‌تواند بر جهت‌گیری تحقیقات اندیشکده‌ها تأثیر منفی بگذارد. مطالعاتی که توسط کارلوس باسکون (Carlos Bascon, 2020)انجام شده است، نشان می‌دهد که اندیشکده‌های موفق در سطح جهان خروجی‌های متنوعی از جمله گزارش‌های سیاستی دقیق، پژوهش‌های دانشگاهی معتبر، مشارکت در جلسات دولتی و مشاوره به سیاست‌گذاران، برگزاری نشست‌های تخصصی و رسانه‌ای، استفاده از داده‌کاوی و مدل‌سازی پیش‌بینی سیاست‌ها دارند. این تنوع در خروجی‌ها، میزان تأثیرگذاری آن‌ها را افزایش می‌دهد. پژوهش‌های بین‌المللی نشان می‌دهند بسیاری از اندیشکده‌ها برای حفظ استقلال خود، با چالش تأمین مالی مواجه هستند. برخی از کشورها به دلایل امنیتی یا سیاسی، دسترسی به داده‌های کلیدی را محدود می‌کنند. برخی از دولت‌ها تعامل محدودی با اندیشکده‌ها دارند و تحلیل‌های آن‌ها را نادیده می‌گیرند. در ایران، تعداد اندیشکده‌ها در دو دهه اخیر رشد قابل‌توجهی داشته است.

1 Evidence-Based Policy Making
2 Policy Networks Theory
3 Public Diplomacy Theory
4 Norm Diffusion and Discourse Change
5 James G. McGann

پژوهش محمد فاضلی (۱۳۹۸) نشان می‌دهد که بسیاری از اندیشکده‌های ایرانی در حوزه‌های مختلفی مانند سیاست، اقتصاد، فرهنگ و امنیت فعالیت دارند اما هنوز با چالش‌های ساختاری و محتوایی مواجه‌اند. مطالعه مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری (۱۳۹۹) نشان می‌دهد که اندیشکده‌های ایرانی عمدتاً به نهادهای دولتی وابسته هستند و در بسیاری از موارد خروجی‌های آن‌ها با سیاست‌های رسمی کشور هماهنگ می‌شود. این وابستگی باعث کاهش استقلال علمی و فکری آن‌ها شده و میزان تأثیرگذاری تحلیل‌های آن‌ها را کاهش می‌دهد. پژوهش ابراهیم متقی و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی انواع خروجی‌های اندیشکده‌های ایرانی پرداخته است. این مطالعه نشان می‌دهد که خروجی‌های این اندیشکده‌ها شامل:

ـ گزارش‌های تحلیلی برای نهادهای حکومتی

ـ نشریات و مقالات علمی

ـ برگزاری همایش‌ها و نشست‌های تخصصی

فعالیت‌های آموزشی و تربیت کارشناسان می‌شود؛ اما این خروجی‌ها در مقایسه با نمونه‌های بین‌المللی، از نظر کیفیت و میزان تأثیرگذاری، ضعف‌هایی دارند. مطالعات تطبیقی مختلفی در ایران صورت گرفته که عملکرد اندیشکده‌های ایرانی را با نمونه‌های موفق جهانی مقایسه کرده‌اند. یکی از مطالعات مهم در این زمینه، تحقیق مهدی جمشیدی (۱۴۰۱) است که نشان می‌دهد اندیشکده‌های ایرانی به دلایل زیادی تأثیرگذاری کمتری نسبت به همتایان خارجی خود دارند. وابستگی به نهادهای دولتی، خروجی‌ها را به سیاست‌های جاری محدود کرده است. دسترسی محدود به داده‌های آماری باعث شده تحلیل‌های اندیشکده‌ها کمتر مبتنی بر شواهد باشند. درحالی‌که اندیشکده‌های جهانی از رسانه‌ها برای انتشار یافته‌های خود بهره می‌برند، در ایران چنین سازوکاری به‌درستی وجود ندارد. با توجه به مطالعات انجام‌شده، چند نکته مهم درباره وضعیت پژوهشی این حوزه مشخص می‌شود. در سطح بین‌المللی، اندیشکده‌های موفق دارای ویژگی‌هایی مانند استقلال مالی، استفاده از داده‌های دقیق و شبکه‌سازی مؤثر هستند. در ایران، این عناصر کمتر مشاهده می‌شوند. بسیاری از اندیشکده‌های ایرانی خروجی‌های متنوعی تولید می‌کنند، اما میزان تأثیرگذاری این خروجی‌ها بر تصمیم‌گیری‌های کلان کشور پایین است.

۴-روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از روش توصیفی-تحلیلی و مطالعه تطبیقی برای بررسی خروجی‌های اندیشکده‌های ایرانی و مقایسه آن‌ها با نمونه‌های موفق داخلی و خارجی استفاده می‌کند. هدف پژوهش، شناسایی نقاط قوت و ضعف خروجی‌های این نهادها و ارائه راهکارهایی برای ارتقای اثربخشی آن‌ها است. این پژوهش از روش کیفی و کمی بهره می‌برد. جامعه آماری شامل اندیشکده‌های ایرانی فعال در حوزه سیاست، اقتصاد و امنیت است. روش نمونه‌گیری هدفمند بوده و شامل اندیشکده‌های داخلی مانند مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری و خارجی مانند Brookings Institution و RAND Corporation می‌شود.

۵-بحث و یافته‌ها

از مهمترین موضوعات اندیشکده ها، دسته بندی آنها بر اساس نوع خروجی‌شان است. جنس خروجی اندیشکده ها معمولاً در فرایند و شیوه کار نیز تأثیر به سزایی دارد. این خروجی‌ها می‌توانند بر اساس فرم و محتوا، سطح خروجی، مخاطب و جنس آن‌ها دستهبند ی های متفاوتی داشته باشند. هر نوع خروجی می‌تواند بیانگر جامعهٔ هدف و مخاطب یک اندیشکده در مورد یک مسئل ه خاص باشد و در واقع حوزه تأثی ر متفاوتی نسبت به دیگر انواع خروجی داشته باشد. فهم انواع خروجی‌ها ازآنجهت اهمیت دارد که هر نوع از آن‌ها، یک تأثیر خاص بر محیط پیرامون گذاشته و از آن محیط بازخورد وارد سازمان یا اندیشکده موردنظر شده و دستور کارها ی جدید و مسائل دیگری را برای اندیشکده روشن سازد. (ذوالقـدرپور، ۱۳۹۵: ۱۰۱-۱۰۳) خروجی یک اندیشکده می‌تواند در دیگر حوزه‌های ساختاری آن نیز تأثی رگذار باشد. تأمی ن مالی یک اندیشکده از سوی نهادها و سازمان‌ها و مشتریانش، تأثیر به سزا و متقابلی نسبت به خروجی اندیشکده می‌تواند داشته باشد. خروجی‌های یک اندیشکده از نظر فرم می‌تواند به پنج دست ه مکتوب، چندرسانه‌ای، خدماتی، نیروی انسانی و رویدادی تقسیم شوند که هرکدام از آن‌ها مخاطب و هدفی خاص را دنبال می‌کنند. مخاطب‌های خروجی یک اندیشکده نیز می‌توانند سفارش دهنده‌ها و مشتریان، سازمان‌های حاکمیتی و دولتی، دانشگاه‌ها و جامعه نخبگانی، سازمان‌های مردم نهاد، عموم مردم و یا ترکیبی از دو یا چند نوع از این موارد باشند. سطوح خروجی‌های تولید شده نیز می‌توانند به دسته‌های مختلف مبنایی و بینشی، راهبردی و استراتژیک، عملیاتی و اجرایی و محصولات و خدمات مشتری محور تقسیم شوند. این تقسیم بندی ها ازآن جهت اهمیت دارد که در تنظیم خروجی می‌بایست نوع مخاطب و سطح آن در نظر گرفته شده تا بسته به آن‌ها، بیش‌ترین و بهترین بازتاب از مخاطب و محیط به اندیشکده وارد شود (پورمعصوم، ۱۳۸۸: ۶۱) .اندیشکده‌ها بسته به اهداف و حوزه‌های فعالیت خود، خروجی‌های مختلفی تولید می‌کنند. این خروجی‌ها را می‌توان در پنج دسته کلی بررسی کرد:

۵-۱-گزارش‌های سیاستی

گزارش‌های سیاستی یکی از مهم‌ترین ابزارهای اندیشکده‌ها برای تأثیرگذاری بر تصمیم‌گیری‌های دولتی و سیاست‌گذاری عمومی هستند. در ایران، بسیاری از اندیشکده‌ها مانند مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، اندیشکده حکمرانی شریف و پژوهشکده مطالعات راهبردی گزارش‌های سیاستی منتشر می‌کنند. در نمونه‌های بین‌المللی، Brookings Institution و RAND Corporation گزارش‌های جامع همراه با تحلیل‌های داده‌محور و توصیه‌های سیاستی ارائه می‌کنند. خروجی‌های ایرانی غالباً توصیفی و کلی هستند و کمتر از داده‌های دقیق و روش‌های تحلیل پیشرفته مانند مدل‌سازی آماری یا یادگیری ماشین استفاده می‌کنند. درحالی‌که گزارش‌های بین‌المللی از تحلیل‌های کمی، مطالعات میدانی و داده‌کاوی برای ارائه پیشنهادهای سیاستی استفاده می‌کنند. نتیجهٔ یک گزارش در خصوص موضوعی خاص می‌تواند به صورت مکتوب اشاره یابد. این گزارش می تواند تحلیلی از وضع یا سیاست موجود و یا توصیفی از آن‌ها باشد. (خانجانی و همکاران، ۱۴۰۱: ۸۹؛ آقاجانی، عسگری، ۱۳۹۰) مخاطب این گزارش‌ها نیز می‌تواند از عموم مردم تا نهادها و اشخاص دولتی را در بر گیرد. یک اندیشکده، در خصوص موضوع یا مسئله‌ای خاص، با نگاهی تخصصی نسبت به نوع مخاطب خود گزارش تولید می‌کند .گزارش‌ها می‌توانند شامل مواردی چون توصیفی از رویدادها یا موقعیت‌ها، تفسیری از مفهوم و اهمیت یک اتفاق، ارزیابی حقایق یا نتایج آن‌ها، ارائهٔ چشم اندازی در خصوص نتایج احتمالی یک اتفاق و یا توصیه‌ای در مورد یک اقدام باشند. در طول نگارش یک گزارش، همواره دستور کار و موضوع اصلی می‌بایست مرور شود تا گزارش‌ها از چارچوب محتوایی موردنظر خارج نشوند. ساختار یک گزارش شامل چکیده، مقدمه، بدنه اصلی و در نهایت نتیجه گیری است. (جوکار، ۱۴۰۲) ذکر این نکته نیز لازم است که سطح کلمات و تخصصی بودن یک گزارش بر اساس مخاطب آنها تنظیم می‌شوند. به عنوان مثال یک گزارش که قرار است در اختیار عموم قرار گیرد شامل کلمات بسیار تخصصی و جملات پیچیده نیست و حتی الامکان با نثری روان و به زبانی ساده نوشته می‌شود. در مقابل اگر مخاطب گزارش یک مدیر یا یک نهاد است، کلمات با تخصص کامل جاگذاری شده و محتوایی کاملا تخصصی و البته با زبانی قابل فهم و اجرا به آنها تحویل داده می‌شود. (کریمی، سلطانی، ۱۳۹۹: ۴۱-۴۳)

۵-۲-یادداشت سیاستی

نگارش و انتشار یک یادداشت سیاستی شاید تخصصی‌ترین و یکی از مهمترین کار ویژه‌های یک اندیشکده باشد. یادداشت سیاستی سندی مکتوب است که نتایج یک تحقیق و پژوهش و توصیه‌هایی برای حل یک مسئله آمده است. هدف از نگارش یک یادداشت سیاستی، تجز یه وتحلیل داده‌ها، نتیجه گیری و ارائه خلاصه ای کوتاه در مورد یک مسئله خاص و بیان گزینه های موجود برای حل آن است. این بر روی بیان یک تجویز جهت درمان یک مشکل تمرکز می‌کنند. (کریمی، سلطانی، ۱۳۹۹: ۴۷-۴۸) در یادداشت سیاستی باید سعی شود که مخاطب بر درست بودن موضع و راه حلهای ارائه شده و لزوم تغییر در سیاستهای موجود متقاعد شود. یادداشت سیاستی متفاوت از پژوهش تاریخی و یک پژوهش علمی صرف است؛ زیرا مخاطبان مردم یا جامعه نخبگانی و دانشگاهی نبوده و ذی نفعان و نهادهای یادداشت سیاستی صرفاً تصمیم گیر و سیاستگذاران را نیز در برمی‌گیرد. اجزای یک یادداشت سیاستی عبارت‌اند از چکیده یا خلاصه سیاستی، مقدمه و تاریخچه مسئله، بیان اهمیت مسئله، ذکریافته ها و نتایج تحقیق، بیان ذی نفعان، بیان راه حل‌ها و گزینه‌های موجود، توصیه سیاستی، ضمیمه و منابع. (فتاحی، ۱۳۹۸)

۵-۳-مقالات تحلیلی و پژوهش‌های علمی

انتشار تحقیقات و نتایج آن‌ها به صورت یک یادداشت، دیگر نوع خروجی اندیشکده ها بهصورت مکتوب است. این نوع خروجی ها یک ابزار ارتباطی هستند که برای انتشار یافته‌ها و نتایج پروژه‌های تحقیقاتی استفاده می‌شوند. یادداشت‌های تحقیقاتی برای پروژه‌های علمی و همچنین برای موارد فنی و آموزشی مورداستفاده قرار می‌گیرند و سعی می‌کنند روند دنبال شده در طول مدت تحقیق را نیز توضیح دهند. هر تحقیق یا پژوهش در راستای اصالح بخشی از علم و دانسته‌های موجود و یا در راستای تولید علم و اکتشاف انجام می‌شود. تفاوت یک یادداشت تحقیقاتی و سیاستی در اینجا مشخص می شود. در یک یادداشت سیاستی شما به دنبال تشریح یک مسئله و ارائه راه حل برای آن هستید و در واقع قصد شما خدمت یا تکمیل یا اصلاح علم نیست. در یک یادداشت پژوهشی نیز برخلاف یادداشت سیاستی قصدی بر ارائهٔ راهکار برای مسئله‌ای خاص دیده نمی‌شود. ساختار یک یادداشت تحقیقاتی با ذکر عنوان شروع شده و پس از آن، خالصه مسئله، مقدمه، توضیح روش تحقیق، بیان نتایج، نتیجه گیری و در آخر ذکر منابع آورده می‌شود. همچنین می‌توان از یادداشت تحقیقاتی اندیشکده رند در خصوص تأثیر کووید ۱۹ بر سیستم جبران خسارت ایالت کالیفرنیا به عنوان یک یادداشت تحقیقاتی خوب نام برد. (کنعانی، ۱۳۸۸) بسیاری از اندیشکده‌های جهانی مانند Chatham House و Carnegie Endowment در مجلات علمی معتبر مقاله منتشر می‌کنند. در ایران، برخی اندیشکده‌ها مقالات پژوهشی منتشر می‌کنند، اما این مقالات اغلب در نشریات داخلی منتشر شده و کمتر در سطح بین‌المللی مورد استناد قرار می‌گیرند.

مقالات منتشرشده توسط اندیشکده‌های ایرانی کمتر بر مطالعات بین‌المللی، روش‌های نوین پژوهشی و داده‌های مقایسه‌ای تأکید دارند، درحالی‌که مقالات اندیشکده‌های معتبر جهانی به‌طور گسترده از مدل‌های آماری و روش‌های بین‌رشته‌ای استفاده می‌کنند. (ذوالقـدرپور،۱۳۹۵: ۱۱۲)

۵-۴-خلاصه تحقیقاتی

به طورکلی، همان نسبت میان خالصه سیاستی و یادداشت سیاستی میان خلاصه تحقیقاتی و یادداشت تحقیقاتی نیز برقرار است و اندیشکده ها نیز به همان علتی که از خلاصه سیاستی استفاده می‌کند از خالصه های تحقیقاتی نیز برای خروجی و برقراری ارتباط با مخاطب بهره می‌برند. تفاوت میان خلاصه تحقیقاتی و خلاصه سیاستی در محتوا و مخاطب آن‌هاست. اغلب اندیشکده ها به جای در اختیار گذاشتن نتیجهٔ یک تحقیق یا سیاست، خلاصه‌ای از آن‌ها را در اختیار مخاطبان عام قرار می‌دهند. در یک خلاصه تحقیقاتی شما به بیان سؤالات خود پرداخته و نتایج تحقیقات و یافته‌های خود را به صورت مختصر و مفید بیان می‌کنید. (همان: ۱۱۷)

۵-۵-نشست‌های تخصصی و تعامل با سیاست‌گذاران

نشست‌های تخصصی یکی از ابزارهای مهم اندیشکده‌ها برای ایجاد گفت‌وگو بین دانشگاهیان، سیاست‌گذاران و فعالان اقتصادی است. در ایران، نشست‌های سیاست‌گذاری عمدتاً به شکل جلسات داخلی و غیررسمی برگزار می‌شوند و تأثیر آن‌ها بر تصمیم‌گیری‌های کلان کمتر دیده می‌شود. در سطح جهانی، اندیشکده‌هایی مانند Council on Foreign Relations (CFR)جلسات گسترده‌ای با حضور سیاست‌گذاران، رسانه‌ها و کارشناسان برگزار کرده و نتایج این نشست‌ها به‌صورت عمومی منتشر می‌شود. اندیشکده‌های ایرانی نیازمند برگزاری نشست‌های بازتر، مستندتر و مبتنی بر داده‌های دقیق‌تر هستند تا خروجی‌های آن‌ها تأثیرگذاری بیشتری بر فرآیند تصمیم‌گیری داشته باشد. (سلی، ۱۳۹۳: ۱۲۸)

۵-۶-استفاده از داده‌کاوی و تحلیل‌های کمی

بسیاری از اندیشکده‌های پیشرو از داده‌کاوی، مدل‌های یادگیری ماشین و تحلیل‌های کمی برای ارائه پیشنهادهای سیاستی استفاده می‌کنند. در ایران، اکثر اندیشکده‌ها به دلیل محدودیت‌های دسترسی به داده، بیشتر بر تحلیل‌های کیفی تمرکز دارند. در مقابل، اندیشکده‌هایی مانند RAND Corporation و Brookings Institution از داده‌های کلان و تحلیل‌های پیشرفته برای پیش‌بینی روندهای اقتصادی، اجتماعی و امنیتی بهره می‌برند. یکی از چالش‌های اساسی اندیشکده‌های ایرانی، نبود داده‌های باز و محدودیت‌های شفافیت اطلاعات است که مانع استفاده از روش‌های تحلیل مدرن می‌شود. (نقش بند، زمانی میقان،۱۴۰۳: ۲۸۱)

۵-۷- نقش رسانه و افکار عمومی

رسانه‌ها نقش مهمی در انتشار یافته‌های اندیشکده‌ها و تأثیرگذاری آن‌ها بر سیاست‌گذاری دارند. در ایران، تعامل اندیشکده‌ها با رسانه‌ها محدود است و گزارش‌های منتشرشده اغلب برای گروه‌های خاصی از سیاست‌گذاران تهیه می‌شود. در سطح بین‌المللی، اندیشکده‌هایی مانند Heritage Foundation به‌طور منظم در رسانه‌های خبری حضور دارند و یافته‌های خود را به‌صورت گسترده منتشر می‌کنند. اندیشکده‌های ایرانی برای تأثیرگذاری بیشتر باید از رسانه‌های دیجیتال، شبکه‌های اجتماعی و ارتباطات عمومی بهره بیشتری ببرند.

۵-۸-چالش‌های اساسی اندیشکده‌های ایرانی

بررسی تطبیقی خروجی‌های اندیشکده‌های ایرانی و بین‌المللی نشان می‌دهد که اندیشکده‌های داخلی با چالش‌های متعددی مواجه‌اند؛ بسیاری از اندیشکده‌های ایرانی به نهادهای دولتی وابسته‌اند و این وابستگی باعث می‌شود تحقیقات آن‌ها در جهت حمایت از سیاست‌های رسمی باشد، نه نقد و تحلیل مستقل. عدم شفافیت اطلاعات و عدم انتشار داده‌های اقتصادی، اجتماعی و امنیتی، مانع از اجرای پژوهش‌های مبتنی بر شواهد می‌شود. اندیشکده‌های ایرانی کمتر از ابزارهای دیجیتال، رسانه‌های اجتماعی و پادکست‌ها برای انتشار یافته‌های خود استفاده می‌کنند (خانجانی و همکاران،۱۴۰۳؛ اشرافی، اشرافی، ۱۴۰۳). بسیاری از اندیشکده‌های جهانی به‌صورت شبکه‌ای فعالیت می‌کنند و با دانشگاه‌ها، شرکت‌های تحقیقاتی و نهادهای بین‌المللی همکاری دارند، درحالی‌که این نوع ارتباطات در ایران محدود است. بر اساس بررسی‌های انجام‌شدهایجاد سازوکارهایی برای تأمین مالی از طریق سرمایه‌گذاری‌های غیردولتی و حمایت از پژوهش‌های مستقل، ایجاد پایگاه‌های داده ملی و بین‌المللی و گسترش همکاری با

نهادهای آماری برای تولید تحلیل‌های داده‌محور، استفاده از یادگیری ماشین، تحلیل شبکه و داده‌کاوی برای تولید تحلیل‌های پیشرفته و پیش‌بینی روندهای سیاست‌گذاری، بهره‌گیری از رسانه‌های دیجیتال، وبینارها، ویدئوهای تحلیلی و شبکه‌های اجتماعی برای افزایش تأثیرگذاری یافته‌های پژوهشی، برقراری ارتباط با اندیشکده‌های جهانی، شرکت در همایش‌های بین‌المللی و انتشار مقالات در ژورنال‌های معتبر جهانی برای بهبود عملکرد اندیشکده‌های ایرانی پیشنهاد می‌شود. (جوکار،۱۴۰۲) در واقع بررسی خروجی‌های اندیشکده‌های ایرانی و مقایسه آن‌ها با نمونه‌های موفق جهانی نشان می‌دهد که این نهادها هنوز تا رسیدن به سطح مطلوب در سیاست‌گذاری فاصله دارند. با استقلال مالی، توسعه تحلیل‌های داده‌محور، تعامل بیشتر با رسانه‌ها و گسترش ارتباطات بین‌المللی، اندیشکده‌های ایرانی می‌توانند تأثیرگذاری خود را افزایش داده و نقش فعال‌تری در سیاست‌گذاری کشور ایفا کنند.

۶-نتیجه‌گیری

اندیشکده‌ها به‌عنوان نهادهای میانجی بین دانشگاه، سیاست‌گذاران و جامعه، نقش اساسی در تدوین و اجرای سیاست‌های عمومی دارند. این پژوهش به بررسی انواع خروجی‌های اندیشکده‌های ایرانی و مقایسه آن‌ها با نمونه‌های موفق بین‌المللی پرداخته است. همچنین، چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی این نهادها تحلیل و راهکارهایی برای ارتقای عملکرد آن‌ها ارائه شد. نتایج این پژوهش نشان داد که درحالی‌که اندیشکده‌های ایرانی در تولید گزارش‌های سیاستی، مقالات تحلیلی و برگزاری نشست‌های تخصصی فعال‌اند، اما این خروجی‌ها در مقایسه با مدل‌های موفق جهانی همچنان ضعف‌هایی دارند. به‌طور مشخص، این ضعف‌ها در زمینه‌هایی همچون استقلال مالی و نهادی، استفاده از داده‌کاوی و تحلیل‌های کمی، تعامل با رسانه‌ها و شبکه‌سازی بین‌المللی بیشتر دیده می‌شود. اندیشکده‌های معتبر جهانی مانندBrookings Institution ، RAND Corporation، Carnegie Endowmentو Chatham House از روش‌های تحقیقاتی پیشرفته، داده‌های به‌روز و تحلیل‌های مبتنی بر داده‌کاوی برای تولید پیشنهادهای سیاستی استفاده می‌کنند. در مقابل، اندیشکده‌های ایرانی بیشتر به تحلیل‌های کیفی و روش‌های سنتی پژوهشی متکی هستند. نتایج پژوهش نشان داد که اندیشکده‌های ایرانی با چالش‌های زیادی مواجه‌اند. وابستگی به بودجه‌های دولتی باعث شده است که بسیاری از این نهادها در تولید محتوای مستقل و انتقادی دچار محدودیت شوند. عدم وجود پایگاه‌های داده باز و قابل استناد، مانع از اجرای پژوهش‌های مبتنی بر شواهد شده است. بسیاری از گزارش‌های اندیشکده‌های ایرانی بیشتر توصیفی هستند و کمتر از روش‌های تحلیل کمی مانند داده‌کاوی، تحلیل شبکه و مدل‌سازی استفاده می‌کنند. برخلاف اندیشکده‌های موفق جهانی که تعامل گسترده‌ای با رسانه‌ها دارند، اندیشکده‌های ایرانی بیشتر بر ارتباطات غیررسمی با سیاست‌گذاران متمرکز هستند. بسیاری از اندیشکده‌های ایرانی ارتباط محدودی با همتایان بین‌المللی خود دارند که باعث کاهش تأثیرگذاری آن‌ها در سطح جهانی می‌شود. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که اندیشکده‌های ایرانی پتانسیل بالایی برای تأثیرگذاری بر سیاست‌گذاری دارند، اما برای افزایش این تأثیرگذاری نیاز به تحول در ساختار مالی، روش‌های پژوهشی، تعامل با رسانه‌ها و شبکه‌سازی بین‌المللی دارند. با اصلاحات مناسب، این نهادها می‌توانند نقشی مؤثرتر در توسعه کشور و تصمیم‌گیری‌های کلان ایفا کنند. بر اساس تحلیل انجام‌شده، چندین راهکار برای ارتقای عملکرد اندیشکده‌های ایرانی پیشنهاد می‌شود:

تنوع‌بخشی به منابع مالی از طریق دریافت حمایت از نهادهای خصوصی، سرمایه‌گذاری‌های پژوهشی و کمک‌های بین‌المللی می‌تواند وابستگی مالی این نهادها را کاهش دهد و استقلال علمی آن‌ها را تقویت کند. ایجاد صندوق‌های پژوهشی مستقل برای تأمین مالی پروژه‌های تحقیقاتی می‌تواند به افزایش کیفیت و تنوع خروجی‌های اندیشکده‌ها کمک کند. بهره‌گیری از هوش مصنوعی، یادگیری ماشین، داده‌کاوی و تحلیل‌های شبکه‌ای می‌تواند به بهبود کیفیت تحلیل‌های سیاستی کمک کند. توسعه پایگاه‌های داده ملی و ایجاد دسترسی آزاد به داده‌های کلان اقتصادی، اجتماعی و سیاسی به پژوهشگران اجازه خواهد داد که تحلیل‌های دقیق‌تری انجام دهند. افزایش حضور در رسانه‌های خبری، تولید محتوای دیجیتال، انتشار گزارش‌های سیاستی در شبکه‌های اجتماعی و استفاده از روش‌های جدید ارتباطات عمومی می‌تواند تأثیرگذاری این نهادها را افزایش دهد. برگزاری نشست‌های تخصصی عمومی، وبینارهای سیاست‌گذاری و تولید پادکست‌های تحلیلی می‌تواند به افزایش آگاهی عمومی و تعامل بهتر با جامعه کمک کند. برقراری ارتباط با اندیشکده‌های معتبر جهانی، تبادل دانشجویان و پژوهشگران و حضور در کنفرانس‌های بین‌المللی می‌تواند به بهبود جایگاه جهانی اندیشکده‌های ایرانی کمک کند. ایجاد طرح‌های پژوهشی مشترک با اندیشکده‌های خارجی و انتشار یافته‌های تحقیقاتی در نشریات علمی بین‌المللی می‌تواند تأثیر علمی این نهادها را افزایش دهد. ایجاد سازوکارهای رسمی برای استفاده از خروجی‌های اندیشکده‌ها در سیاست‌گذاری می‌تواند تأثیر این نهادها را بر تصمیم‌گیری‌های کلان کشور افزایش دهد. تدوین قوانین و مقرراتی که اندیشکده‌ها را به‌عنوان مشاوران رسمی دولت در تدوین سیاست‌ها به رسمیت بشناسد، می‌تواند تعامل میان این نهادها و دستگاه‌های اجرایی را تقویت کند.

منابع

منابع فارسی

- اشرافی، مجتبی، اشرافی، مرتضی (۱۴۰۳)نقش راهبردی اندیشکده ها در ارتقاء دیپلماسی عمومی و تقویت ظرفیت های علمی–فرهنگی ایران در افق ۱۴۱۴، مجله پژوهش نامه تاریخ، سیاست و رسانه، شماره ۲۵ ، صص ۱۹ تا ۴۸
- آقاجانی، احمد؛ عسگری، محمد (۱۳۹۰) «نقش آفرینی اتاق‌های فکر در سیاست گذاری دفاعی- امنیتی»، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال نهم، شماره.۳
- اینانلو، مینا (۱۳۹۶). ساختار و کارکرد اندیشکده ها. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- پورمعصوم، علی اصغر (۱۳۸۸)، «کانون‌های تفکر و نقش آن در تصمیم گیری مدیران»، نشریه راهبرد توسعه، شماره.۱۷
- جوکار، حامد، (۱۴۰۲) آسیب شناسی فرصت مطالعاتی ارتباط با جامعه در رشته‌های علوم انسانی؛ مطالعه موردی ارتباط اساتید علوم انسانی با اندیشکده ها،https://civilica.com/doc/1732690
- خانجانخانی، خاطره ، تکیان، امیرحسین ، نجیبی، سیده مریم ، اشتریان، کیومرث ، امامی رضوی، سیدحسن ، جعفریان، علی ، جهان مهر، نادر ، رمضانیان، مریم ، شتی، محسن ، شمسی گوشکی، احسان ، محمدی، سیدمهرداد ، ملک زاده، رضا ، نمازی ، حمیدرضا (۱۴۰۱) تبیین ویژگی‌های کلیدی اندیشکده ها در ایران: مطالعه موردی کیفی اندیشکده حکمرانی خوب سلامت، نشریه فرهنگ و ارتقاء سلامت، دوره ۶ شماره ۱، صص ۸۸ ـ ۹۵
- ذوالقدرپور، اسلام (۱۳۹۵)، تحلیل اتاق فکر یا اندیشه در ایران، شبکه مطالعات سیاستگذاری عمومی، تهران، شبکه مطالعات سیاست گذاری عمومی .
- سلی، اندرو (۱۳۹۳)، راهنمای راهبردی اندیشکده ها برای رسیدن به تأثیرگذاری سیاسی، ترجمه بهزاد احمدی لفورکی، تهران: انتشارات مؤسسه ابرار معاصر.
- عباسی، عباس؛ یادگاری، تورج (۱۳۹۳)، «اندیشکده ها و رقابت تصمیم سازی در سطح استراتژیک در قرن ۲۱»، کنفرانس بین المللی مدیریت در قرن.۲۱
- فتاحی، م (۱۳۹۸) ساختار و کارکرد اندیشکده ها. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی
- کریمی، عظیم، سلطانی، علی رضا (۱۳۹۹) نقش اندیشکده ها در سیاست گذاری خارجی، مجله مطالعات بین رشته ای دانش راهبردی شماره ۴۱، صص ۳۹ ـ ۶۴
- کنعانی، مهدی (۱۳۸۸) مدیریت اندیشگاه. تهران: انتشارات آتی نگر.
- نقش بند، محمدامین و زمانی میقان، حسین، (۱۴۰۳)، بررسی هدف گذاری های اندیشکده های غربی در برانگیختن ناآرامی های اجتماعی ایران، سومین کنگره دانشجویان حقوق، علوم سیاسی و علوم اجتماعی، تهران،https://civilica.com/doc/2182877
- وحید، مجید، امانپور، محمد تقی (۱۳۸۸) نقش، اهمیت و جایگاه مشاوران نزد سیاست گذاران و مدیران همراه با بررسی نمونه موردی مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران، مجله سیاست، شماره ۱۰، صص ۳۵۳ ـ ۳۷۰

منابع انگلیسی

- Arief, Ria. “Comparative Study of Indonesian Think Tanks as Policy Entrepreneurs in Influencing Social Assistance Reform.” (2021).
- Corporate Think Tanks: Experience, Benefits and Opportunities for Young Thinktankers.” 2015, https://onthinktanks.org/articles/orporate-think-tanks-experience-benefits-and-opportunities-for-young-thinktankers/.
- Mackenzie, Jessica, A Pellini, and W Sutiyo. “Establishing Government Think Tanks: An Overview of Comparative Models.” Knowledge Sector Initiative, Jakarta (۲۰۱۵).
- McGann, James G. “2019 Global Go to Think Tank Index Report.” (2020)
- McGann “Think Tanks and Policy Advice in the Us.” Foreign Policy Research Institute ۳, no. 4 (2005)
- .McGann, James G. Hink Tanks and Policy Advice in the United States.